

Природа медичних обов'язків крізь призму порівняльного дослідження

У статті здійснено порівняльний аналіз правової природи медичних обов'язків та їхніх особливостей. Зроблено акцент на важливості розмежування «обов'язку виконання» та «обов'язку максимальних зусиль» у сфері медичної практики.

Перша частина статті присвячена аналізу правової природи медичних обов'язків в окремих правових системах світу. Зокрема, автором проаналізовано підходи до визначення правової природи медичних обов'язків у Сполученому Королівстві та Франції. Зроблено висновок про те, що як у Франції так і Сполученому Королівстві обов'язки медичних працівників вважаються «обов'язками максимальних зусиль», відтак, медичні працівники зобов'язані докласти максимальних зусиль і використати максимально можливі ресурси для того, щоб покращити здоров'я пацієнта, проте вони не несуть обов'язку гарантувати досягнення кінцевого результату такого лікування чи зцілення пацієнта. Отож, за такого обов'язку, позивач (пацієнт чи його член сім'ї) повинен довести, що медичний працівник допустив помилку. Вказується на те, що хоча деякі юристи і вважають саме лише завдання шкоди медичним працівником пацієнту достатнім доказом їхньої помилки, відтак, обов'язку позивача доводити наявність помилки у діях медичного працівника не існує, проте Верховним судом Франції було чітко висловлено позицію відповідно до якої, обов'язки медичних працівників вважаються «обов'язками максимальних зусиль».

Окрім цього, проаналізовано підходи до визначення правової природи медичних обов'язків у правовій системі мусульманських країн. Акцент зроблено на правозастосовній практиці та доктринальних положеннях таких країн як: Йорданія, Алжир, Сирія, Кувейт, Ліван, Єгипет. Так, в Алжирі, хоча обов'язки медичних працівників і визнаються «обов'язками максимальних зусиль», проте, у випадку завдання шкоди здоров'ю пацієнта чи його членам сім'ї, застосовується презумпція помилки, а отже, тягар доказування її відсутності покладений на лікаря. Також у статті охарактеризовано підхід до визначення правової природи обов'язків медичних працівників у Лівані. Після набрання законної сили рішенням Апеляційного суду м. Бейрут, лікар, котрий лікує пацієнта не несе обов'язку гарантувати стовідсоткове виздоровлення пацієнта, проте повинен здійснювати таке лікування відповідно до останніх напрацювань у сфері медицини та з дотриманням правил та принципів медичної професії. Відтак, обов'язки медичних працівників у Лівані вважаються «обов'язками максимальних зусиль».

Значна увага присвячена поглядам ісламських юристів в аспекті правової природи медичних обов'язків, зокрема акцент зроблено на підходах шіїтських та сунітських юристів до вирішення цієї проблематики. Далі охарактеризовано правову природу обов'язків медичних працівників у правовій системі Ірану. Автор робить висновок про те, що правова природа таких обов'язків у більшості ісламських країн, Франції та країнах загального права (Сполучене Королівство та США) має характер «обов'язку максимальних зусиль». Також у статті наведено випадки коли «медичні» обов'язки носитимуть характер «обов'язку

виконання», як, наприклад, обов'язки щодо надання послуг з протезування, медичні обстеження, переливання крові, анестезія, тощо.

Ключові слова: природа обов'язку, «обов'язок виконання», «обов'язок максимальних зусиль», медичні працівники.

М. Абасси, Х. Саллехи, Б. Машасхи

Природа медицинских обязанностей сквозь призму сравнительного исследования

В статье проведен сравнительный анализ правовой природы медицинских обязанностей и их особенностей. Сделан акцент на важности разграничения «обязанности исполнения» и «обязанности максимальных усилий» в сфере медицинской практики. Первая часть статьи посвящена анализу правовой природы медицинских обязанностей в отдельных правовых системах мира. В частности, автором проанализированы подходы к определению правовой природы медицинских обязанностей в Соединенном Королевстве и Франции. Сделан вывод о том, как во Франции так и Соединенном Королевстве обязанности медицинских работников считаются «обязанностями максимальных усилий», следовательно, медицинские работники обязаны приложить максимум усилий и использовать максимально возможные ресурсы для того, чтобы улучшить здоровье пациента, однако они не несут обязанности гарантировать достижение конечного результата такого лечения или исцеления пациента. Так, за такой обязанности, истец (пациент или его член семьи) должен доказать, что медицинский работник допустил ошибку. Указывается на то, что хотя некоторые юристы и считают наличие ущерба, причиненного медицинским работником пациенту, достаточным доказательством их ошибки, следовательно, обязанности истца доказывать наличие ошибки в действиях медицинского работника не существует, однако Верховным судом Франции было четко выражена позиция согласно которой, обязанности медицинских работников считаются «обязанностями максимальных усилий».

Кроме этого, проанализированы подходы к определению правовой природы обязанностей медицинских работников в правовой системе мусульманских стран. Акцент сделан на правоприменительной практике и доктринальных положениях таких стран как: Иордания, Алжир, Сирия, Кувейт, Ливан, Египет. Так, в Алжире, хотя обязанности медицинских работников и признаются «обязанностями максимальных усилий», однако, в случае нанесения вреда здоровью пациента или его членам семьи, применяется презумпция ошибки, а значит, бремя доказывания ее отсутствия возложена на врача.

Также в статье охарактеризован подход к определению правовой природы обязанностей медицинских работников в Ливане. После вступления в законную силу решения Апелляционного суда г. Бейрут, врач, который лечит пациента, не несет обязанности гарантировать стопроцентное выздоровление пациента, однако должен осуществлять такое лечение согласно последним наработкам в области медицины и с соблюдением правил и принципов медицинской профессии. Следовательно, обязанности медицинских работников в Ливане считаются «обязанностями максимальных усилий».

Значительное внимание посвящено взглядам исламских юристов в аспекте правовой природы медицинских обязанностей, в частности акцент сделан на подходах шиитских и суннитских юристов к решению этой проблематики. Далее охарактеризована правовую природу обязанностей медицинских работников в правовой системе Ирана. Автор делает вывод о том, что правовая природа таких обязанностей в большинстве исламских стран, Франции и странах общего права (Соединенное Королевство и США) имеет характер «обязанностей максимальных усилий». Также в статье приведены случаи, когда «медицинские» обязанности носят характер «обязанности выполнения», как, например, обязанности по предоставлению услуг по протезированию, медицинские обследования, переливания крови, анестезия, и тому подобное.

Ключевые слова: природа долга, «обязанность исполнения», «обязанность максимальных усилий», медицинские работники.

М. Аббаси, Х. Салехи, Б. Машаехи

1. *Al-Abrashi, Hasan Zaki* (1951). *Civil Responsibility of the Physicians and Surgeons*. Maktabah Foad al-Awwal. Cairo: Dar an-Nashr li al-Jamiat al-Arabiah.
2. *Ibn Idris, Muhammad Ibn Mansur Ibn Ahmad*. (1411). *As-Sarair a—Hawi li Tahrir al-Fatawi*. Vol.3. al-Taba'h as-Saniah. Qum. Muassasah an-Nashr al-Islami.
3. *Ibn Fahad Hilli*. (1413). *Al-Mohadhab al-Bari'*. Vol.5. Qum al-Muqadassah: Maktabah jami'ah al-Modarrisin.
4. *Abu Jamil, Wafa Hilli*. (1987). *Medical Error*. Cairo: Dar al-Madaniah al-'Arabiah.
5. *Artimeh, Wejdan Sulaiman*. (1994). *Medical Error in the Jordanian Civil Code*. Amman. Jordanian University
6. *Al Sheikh Mubarak, Qiys Ibn Muhammad*. (2010). *Medial law and Responsibility in Islam* (translated by Mahmoud Abbasi). 2nd print. Tehran: Hughghi Publications.
7. *Amjad, Muhammad* (1417). *Jurisprudential Ordinances of AIDS*. *Journal of Islamic Studies*. Summary and translation of the collection of papers presented at the Gathering of Majma' al-Fiqh a-Islami at Abu Zabi. Inserted in no.9 vol.4 of the journal of Majma' al-Fiqh.
8. *Amouzgar, Murtiza* (2006). *Fundamentals of the Acceptance of the Non-Guilty (Proficient and Careful) Physician's Criminal Responsibility*. *Scientific Journal of Forensic Medicine*. Vol.12, no.2. Summer of 2006. 103-107.
9. *Urifli, Samir* (1984). *Study of the Extent of Physician's Responsibility in the Beauty Surgery*. *Journal of Rabit al-Quzah*. 741-759.
10. *Boudoin, Jean Luis* (2003). *Law, AIDS and Statute* (translated by Mahmoud Abbasi). 1st print. Tehran: Hughghi Publicatons.
11. *Binnet, Blinda* (2006). *Law and Medicine* (translated by Mahmoud Abbasi). 2nd print. Tehran: Hughghi Publicatons.
12. *Jumpion Junior, Walter T*. (2007). *Medical Responsibility in Sports* (translated by Hussein Aghaee Nia). 4th print. Dadgostar Publications.
13. *Ja'fari Tabar, Hasan* (1998). *From the Physicians' Sleeves, an Opinion on the Civil Responsibility of the Physician*. *Journal of Tehran University Faculty of Law and Political Science*: no.41, 55-81.

14. *Jamal ad-Din Zaki, Mahmud* (1978). Problems of Civil Responsibility. 1st print. Cairo: Cairo University Publications.
15. *al-Jamili, As'ad 'Abid* (1430). Error in the Civil Medical Responsibility. 1st print. Amman: Dar as-Seqafah li an- Nashr va at-Tuzi'.
16. *Javadi, Muhammad Ali; Abbasi, Mamoud; Ziaee, Hussein* (2007). Medical Ethics and What the Patient Expects from the Physician. 1st print, Tehran: Ganje Danesh Publications.
17. *al-Jawaheri, ash-Sheikh Hasan* (Bita). The Physician's Responsibility. Journal of Ahl al-Biyt's Jurisprudence. No.35. 41-72
18. *Jawaheri, Fatimah* (2005). Indications of Medical Professions for the Society's Order. Iran Journal of Sociology, vol.6. no.2. 45-72
19. *al-Husseini Ruhani, Seyyed Muhammad Sadiq* (1414). Sadiq's Jurisprudence. Vol.26. 2nd print. Qum al- Mughaddasah. Dar al-Kitab Institute.
20. *Husseini Tehrani, Seyyed Muhammad Muhsin* (1428). Consensus in View of Critique and Opinion. Basic Paper on the Non-Validity of Consensus in a Strict Way. 1st print. Qum. Arsh Andisheh Publications.
21. *Husseini Tehrani, Allamah Seyyed Muhammad Hussein* (1421). Light of Quran's Dominion. Vol.4. 2nd print. Mashad: Nur Malakut Quran Publications.
22. *Husseini Tehrani, Allamah Seyyed Muhammad Hussein* (1410). Resaleh Nikahiyah, Population's Reduction, A Heavy Blow on the Bodies of Muslims. 1st print. Mashad: Allamah Tabatabaee Publications.
23. *al-Husseini, 'Abd al-Latif* (1987). Civil Responsibilities for Professional Errors. Physicians, Architects, Contractors, Lawyers. 1st print. Beirut: ash-Sherkah al-Aliyah li al-Kitab.
24. *al-Hyari, Ahmad Hasan* (1429). Physician's Civil Responsibility. 1st print. Amman: Dar as-Seqafah li an-Nashr va at-Tuzi'.
25. *Khuee, Seyyed Abu al-Qasim* (1428). Fundamentals of Takmilah al-Minhaj. Vol.42, 3rd print. Qum al-Mughaddasah: Institute for the Revival of Imam Khuee works.
26. *Darab Pour, Mihrab* (2008). Extra-Contractual Obligations. 1st print. Tehran: Majd Publications.
27. *Daryabari, Seyyed Muhammad* (2002). Fundamentals of the Physician's Professional Responsibility. Journal of Andisheh Sadiq. No.6 & &. Summer and winter of 2002. 126-139.
28. *Zali, Muhannad Reza* (2008), Modern Basics of the Relations between the Physician and the Patient. 2nd print. Tehran: Hughhugi Publications.
29. *Saravi, Maryam; Ghale Bandi, Mir Farhad* (2004). Personality Characteristics of the Volunteers for the Performance of Beauty Surgery, Journal of Thought and Behavior, 9th year, no.4, Spring 2004, pp.11-17.
30. *as-Sanhuri, Abd ar-Razzaq* (1952). Al-Wasit fi Sharh al-Qanun al-Madani. General Undertaking Theory. Vol.1. Cairo: Dar an-Nashr li al-Jamiat al-Misriyah.
31. *al-Seyyed 'Imran, as-Seyyed Muhammad* (1992). Physician's Abidance by Scientific Data. Academic Culture Institute.
32. *Sharma. B. R. Gupta. Manisha* (2004). Professional Faults Accusations. Scientific Journal of Forensic Medicine. 10th year. no.34. Summer 2004. 105-110.
33. *Shojapourian, Siyavosh* (2010). Contractual Responsibility of the Physician towards the Patient. 1st print . Tehran: Firdausi Publications.

34. *Sharareh, 'Abd al-Jabbar* (Bita). Physician's Error Causing Responsibility in the Islamic Jurisprudence. *Jurisprudence. Islamic Thought*. No.10. 93-104.
35. *Sharaf ad-Din, Ahmad* (1986). Physician's Responsibility. *Problems of Civil Responsibility in Public Hospitals*. Kuwait. Arabic Civilizations Publications.
36. *Shakar Amarji, Ayyub; Abbasi, Mahmoud* (2008). Civil Responsibility Resulted from Beauty Surgery. *Journal of Medical Law*. No.4. 2nd year. 13-48.
37. *Shahid Aivival, Muhammad Ibn Jamal ad-Din* (Bita). *Al-Lum'ah ad-Damishqiyah*. Vol.10. 2nd print. Beirut: Revival of Arabic Heritage House.
38. *Shahid Thani, al'Amili Zeyn ad-Din Ibn Ali* (2004). *Tahrir ar-Ruzah fi Sharh al-Lum'ah*. Vol.2. 6th print. Maktaba as-Samt.
39. *Shahidi, Mahdi* (2007). *Consequences of Contracts and Obligations*. 3rd print. Tehran: Majd Publications.
40. *ash-Shuraee, Abd al-Hamid* (1998). *Responsibilities of Physicians, Pharmacists and Hospitals*. Cairo.
41. *Sheikh Azadi, Ardeshir; Ghorbani, Muhammad Hasan; Kiani, Mehrzad* (2007). Method of Investigations on Professional Faults and Violations of Dentistry in Iran. *Scientific Journal of Forensic Medicine*. Vol.13, no.3. Autumn 2007.171-180.
42. *Shi'awi, Wafa* (2008). Civil Responsibility of the Physician in the Beauty Surgery. *University of Mulud Mu'ammari Nizi Wezu. Faculty of Law*. No.24. 1-18.
43. *Sadegi, Muhammad Hadi* (2003). *Particular Criminal Law*. Vol.1. 7th print. Tehran: Mizan Publications.
44. *Salih, Fuad* (2006). Physician's Civil Responsibility, a Comparative Study in Syrian and French Laws. *Journal of Damascus University of Economic and Legal Sciences*. Vol.22, no.1. 121-156.
45. *Salehi, Hamid Reza* (2010). Concept of Disease and Its effect on the Responsibilities of Physicians in Different Periods of History. *Journal of Medical law*. Shahis Beheshti University of Medical Science. No.3. 2nd year.
46. *Salehi, Hammid Reza Fallah, Muhammad Reza; Abbasi, Mahmoud* (2010). Nature of Medical Obligations in the Light of Comparative Study. *Journal of Medical Law*. Shahis Beheshti University of Medical Science. No.14. 4th year. Autumn 2010.
47. *Salehi, Hamid Reza; Abbasi, Mahmoud* (2010). Study of the Nature of Medical Obligations and its manifestations in the Light of Comparative Study. *Journal of Medical Law*. Shahis Beheshti University of Medical Science. No.15. 4th year. Winter 2010.
48. *Salehi, Hamid Reza* (2011). Civil Liabilities Insurance of Medical Professions; from staying Optional to becoming Obligatory. *Journal of Medical Law*. Shahis Beheshti University of Medical Science. 5th year.
49. *Salehi, Hamid Reza* (2011). Concept of Fault and its Effect on the Civil Responsibility resulted from the Treatment Process. Tehran: Master Degree Thesis in Civil Law. Shahed University.
50. *Salehi, Hamid Reza* (2011). Civil Responsibility resulted from the Treatment Process. 1st print. Tehran; Hughghi Publications.

51. *Salehi, Hamid Reza* (2009). Nature of Physician's Obligations. A Brief Search in the Islamic Sects. Journal of Medical Jurisrudence. Shahis Beheshti University of Medical Science. No.2, 1st year.
52. *Sharawi, Farid* (2004). Medical Error in Respect of Civil Responsibility. Faculty of Law. Ibn 'Ankanun. Algeria University.
53. *as-Samadi, Adnan Ahmad* (2007). Physician's Contractual Responsibility between Religion and Jordanian Law. Journal Study in Islam. No.4.
54. *Taheri, Habib Allah* (1998). Is the Physician Responsible? Journal of Nameh Mofid. No. 14. Summer 2004.105-110.
55. *at-Tabatabaee, as-Seyyed Ali* (1404). Ryaz al-Masael fi Bayan al-Ahkam be ad-Dalael. 2nd print. Qum al- Muqaddasah: Heydari Publications.
56. *al'Ameli al-Faqaani, Zeyn ad-Din Abu al-Qasim* (1418). Ad-Dorr al-Manzud fi M'arafah Siyaq al-Niyat va al-Iqa'aat va al-'uqud. 1st print. Qum al-Muqaddasah: Imam al-'Asr Library.
57. *Abbasi, Mahmoud* (2004). Legal Developments in the Medical Responsibility. 1st print. Tehran: Hughghi Publications.
58. *Abbasi, Mahmoud* (2008). Responsibility of the Surgery Team in the Medical Practices. Legal Journal of the Judiciary. No.52
59. *Abbasi, Mahmoud* (2009). Medical Responsibility. 1st print. Tehran: Publications of Sina Medical law Institute.
60. *Abbasi, Mahmoud* (2010). Medical Criminal Law. 2nd print. Hughghi Publications.
61. *Abbasi, Mahmoud* (2007). Physician's Discharge in Surgery Operations. Journal of Medical Law. No.1. 57-81.
62. *Abbasi, Mahmoud; Shakar Amarji, Ayyub; Muhammadi, Samira* (2009). Comparative Study of the Responsibility resulted from the Polluted Bloods in the Legal Systems of Iran and France. Journal of Medical Science. 3rd year. No.8. 61-82.
63. *Abd ar-Rahman, Muhammad Adil* (1985). Civil Responsibility of the Physicians, Egypt: al-Zaqaziq University.
64. *Abd az-Zahir Hussein, Muhammad* (1992). Nature of the Physician's Obligation and its effect on the Responsibility, a New Perspective.
65. *'Imran, Muhammad Ali* (1980). Undertaking Islamic Obligations and Its Performance in some Contracts. Egypt: Arabic Movement House.
66. *al-Fazl, Munzir* (1995). Medical Responsibility in the Beauty Surgery. 2nd print. Amman. Dar ath-Thiqafah li an-Nashr va at-Tuzi'.
67. *Feyz Kashani, Mulla Muhsen* (1410). Mafatih ash-sharaye' (research by Seyyed mahdi Rajae). Vol.2. Qum: Majma' az-Zakhaer al-Islamiyah.
68. *Ghasem zadeh, Seyyed Murteza* (2008). Fundamentals of Civil Responsibility. 5th print. Tehran: Mizan Publications.
69. *Ghizmar Nadiyah* (1431). Civil Responsibility of the Beauty Surgeon. 1st print. Amman: Dar ath-Thiqafah li an-Nashr va at-Tuzi'.
70. *Katouzian, Naser* (1998). The Intrinsic Importance of Law and the Legislation Techniques. Internal Publication of the Bar Association. No.24. July 1998. 1-28.
71. *Katouzian, Naser* (2008). Civil Responsibility. Vol.1. 8th print. Tehran: Tehran University Publications.

72. *Katouzian, Naser* (2008). *Civil Responsibility*. Vol.2. 8th print. Tehran: Tehran University Publications.
73. *Katouzian, Naser* (2009). Development of the Fault Concept, *Journal of Tehran University Faculty of Law and Politics*. Vol.39, no.1. Spring 2009. 182-241.
74. *Katouzian, Naser* (2005). *Civil Responsibility Resulting from the Production's Defect*. 2nd print. Tehran: Tehran University Publications.
75. *Katouzian, Naser* (2007). *New Values and Developments of Civil Responsibility*. *Adjudication monthly*. No.44 April and May 2007. 27-29.
76. *Katouzian, Naser* (2008). *General Rules of Contracts*. Vol.4. 5th print. Tehran: Publication of Publications Joint Stock Co.
77. *Kazemi, Mahmoud* (2001). *Theory of Losing Opportunity in the Civil Responsibility*. *Journal of Tehran University Faculty of Law and Politics*. No.53. Autumn 2001. 185-228.
78. *Kazemi, Mahmoud* (2005). *Civil Responsibility Resulting from the Transfusion of Pollute Blood*. *Journal of Tehran University Faculty of Law and Politics*. Vol.37, no.3. Autumn 2007. 207-240.
79. *Karimi, Abbas; Azin, Seyyed Muhammad* (2007). *Application of the Deception Rule within the Civil Medical Responsibility*. *Journal of Medical Law*. 1st year. No.2. Autumn 2007. 119-77.
80. *Karimi, Nasrin* (2007). *Effect of Clearance Clause on the Physician's Discharge from Responsibility*. *Journal of Tehran University Faculty of Law and Politics*. 37th year. No.1. Spring 2007. 59-80
81. *Cobrin, Sandra (Bita)*. *The other side of the Coin of the Artificial Beauty Surgery Industry (Bita)*. *Journal of the West Tourism*. No.62. 110-116.
82. *Congard black, Jeniffer (Bita)*. *Will Artificial Beauty Shape the Modern Feminism? (Bita Translator)*. *Journal of the West Tourism*. No.53. 10-13.
83. *Golduzian, Iraj* (1993). *Private Criminal Law*. Vol.1. 4th print. Tehran: Majd Publications.
84. *Golduzian, Iraj* (2004). *Requirements of Public Criminal Law*. 8th print. Tehran: Mizan Publications.
85. *Golduzian, Iraj* (2008). *Annotated Islamic Punishment Act*. 9th print. Tehran: Majd Publications.
86. *Malmir, Mahmoud* (2002). *The Issue of the Physician's Responsibility in Private Clinics*. *Journal of Proceedings*. Monthly no.36. 6th year. February and March 2003. 32-35.
87. *Mohseni, Muhammad Asef* (2003). *Jurisprudence and Medical Issues*. 1st print. Qum: Boustan Publications. Qum's Book.
88. *Muhaghegh alArdebili, Mulla Ahmad* (1426). *Majma' al-Faedeh va al-Burhan fi Sharh al-Irshad adh-Dhihn*. Vol.14, vol.14. Qum: Islamic Publications Institute.
89. *Muhaghegh Hilli, Abu al-Ghasim Najm ad-Din Ibn Ja'far Ibn al-Hasan* (1403). *Sharaye' al-Islam fi Masael al- Halal va al-Haram*. Vol.3 and 4 (Research by Seyyed Sadegh Shirazi). Independence Publications.
90. *al-Mutahari, Ahmad* (1403). *Tahrir al-Wasilah Documentation*. Ad-Diyat Book. Tehran: Professor Mutahari Publications.
91. *Meghdadi, Muhammad Mahdi (Bita)*. *A Reflection on the Civil Responsibility of the Physician*. *Journal of the Humanities and Social Science of the North*. 1st year. No.1. 45-65.

92. *Mansour, Muhammad Hussein* (1999). *Medical Responsibility*: Dar al-Jami'ah al-Jadid li an-Nashr.
93. *al-Mousavi al-Khomeini, Seyyed Rouh Allah* (Bita). *Tahrir al-Wasilah*. Vol. 1 & 2. Qum: Islamic Publications Institute.
94. *Mousavi Bojnourdi, Seyyed Muhammad* (2002). *Criminal and Civil Responsibilities of the Physician*. *Matin Research Journal*. No.14. Spring 2002. 5-34.
95. *Mousavi Bojnourdi, Seyyed Muhammad* (1993). *(Criminal and Civil) Responsibilities of the Physician*. *Judicial and Legal Journal of the Judiciary*. No.9. winter 1993. 39-44.
96. *Mousavi Bojnourdi, Seyyed Muhammad* (2008). *Recitations of the Rules of Jurisprudence lecture at the master degree course in Private law*. Shahed University. 2nd semester of the educational year 2008-9.
97. *Mousavi Bojnourdi, Seyyed Muhammad, Hagh Muhammadi Fard, Zahra* (2007). *Criminal and Civil Responsibilities of the Physician Relying on Imam Khomeini's Opinions*. *Matin Research Journal*. No.34-35. 29-58.
98. *Mirhashemi, Sorour* (2004). *Physician's Responsibility in the Islamic Jurisprudence and Law*. 1st part. *Nedaye Sadegh Journal*. No.24-25. Summer and autumn 2004.
99. *Nadiyeh, Muhammad* (2008). *Medical Responsibility*. *Jami'ah Mulud Mu'ammari Tizi vizu*. No.22 and 23. January 2008. 1-15.
100. *Najafi, Sheikh Muhammad Hasan* (1402). *Jawahir al-Kalam fi Sharh Sharaye' al-Islam*. Vol.43 and 42. Beirut: Revival of the Arabic Heritage House.